

Uchwała Nr 150
Komitetu Monitorującego
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
z dnia 15 listopada 2018 roku

w sprawie zmian w działaniu M13 „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

Zgodnie z art. 49 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 uchwala, co następuje:

§ 1.

Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 pozytywnie opiniuje zróżnicowanie wsparcia dla obszarów ONW typ górski i ONW typ specyficzny strefy II (podgórskie) oraz doprecyzowanie niektórych zapisów dotyczących delimitacji ONW w działaniu M13 „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zawarte m.in. w załączniku do uchwały.

§ 2.

Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 upoważnia Instytucję Zarządzającą do dokonania stosownych zmian w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, będących bezpośrednią konsekwencją dokonania zmian określonych w § 1.

§ 3.

Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 upoważnia Instytucję Zarządzającą do dokonania zmian Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zawartych w załączniku do uchwały, w wyniku uzgodnień z Komisją Europejską.

§ 4.

1. Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przyjmuje do wiadomości, że zróżnicowanie wsparcia dla obszarów ONW typ górski i ONW typ specyficzny strefy II (podgórskie) oraz doprecyzowanie części zapisów dotyczących nowej delimitacji ONW o których mowa w § 1, stanowi część projektów aktów prawnych i będzie poddana rządowemu procesowi legislacyjnemu.
2. Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 upoważnia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do dokonania wszelkich niezbędnych zmian dla działania PROW 2014-2020, o których mowa w § 1, wynikających z przebiegu rządowego procesu legislacyjnego.

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem przyjęcia.

Przewodniczący

Komitetu Monitorującego Program Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Załącznik do uchwały Nr 150 Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z dnia 15 listopada 2018 r.

Działanie	M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami
Poddziałanie	(13.1) płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), (13.2) płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW typ nizinny), (13.3) płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny).
Typ operacji	Płatności ONW
Strona	614, 617-618, 620, 621-623 oraz Załącznik nr 12 do PROW 2014-2020

Rodzaj zmiany:

Zmiana mająca na celu zróżnicowanie wsparcia na obszarach ONW typ górski i ONW typ specyficzny strefy II (tzw. podgórskie), w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej w ramach działania M13 - *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*.

Ponadto, doprecyzowywane są niektóre zapisy dotyczące nowej delimitacji ONW zarówno w treści opisu działania jak również w załączniku nr 12: *Opis metody wydzieleni zasięgów ONW z ograniczeniami naturalnymi oraz ONW typ specyficzny*.

Tekst obowiązujący w PROW 2014-2020:

8.2.12.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Str. 614

(...)

W ramach poddziałania **ONW typ górski** (13.1) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach górskich w stosunku do gospodarstw położonych poza granicami obszarów górskich. Obszary górskie, kwalifikujące się do wsparcia, charakteryzują się znacznymi ograniczeniami możliwości użytkowania gruntów i znacznym wzrostem kosztów produkcji w związku z występowaniem

mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz zbyt stromych zboczy do użycia sprzętu mechanicznego lub wymagających użycia bardzo drogiego sprzętu specjalistycznego.

W ramach poddziałania **ONW z ograniczeniami naturalnymi** (13.2) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach nizinnych, położonych poza granicami obszarów górskich, wynikających ze skumulowania występowania na tych obszarach ograniczeń naturalnych, tj. niskiej temperatury, niekorzystnej tekstury i kamienistości gleby, ograniczonej głębokości ukorzenienia, niekorzystnych właściwości chemicznych, dużego nachylenia terenu w stosunku do obszarów, na których takie ograniczenia nie występują.

W ramach poddziałania **ONW typ specyficzny** (13.3) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach innych niż obszary górskie, na których występują specyficzne ograniczenia w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach, na których takie ograniczenia nie występują. Na obszarach tych niezbędne jest kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej.

W zależności od typu ONW (poddziałania), obowiązują różne stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

(...)

8.2.12.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Str. 617-618

Stawki płatności zostały zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej.

Podział na strefy ONW z ograniczeniami naturalnymi został wykonany w oparciu o wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP):

- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy I zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP powyżej 52 punktów;
- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy II zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP poniżej 52 punktów.

W ramach ONW typ specyficzny również wprowadzony został podział na strefy. Do ONW typ specyficzny strefa I zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP od 52,1 do 72,5 punktów oraz wartością wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) powyżej 35,6 punktów.

Do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. Ponadto do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej (wartość WWRPP poniżej 52 punktów), które nie zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi na podstawie kryteriów biofizycznych (jest to ok. 1,6% UR).

Stawki płatności zostały skalkulowane z uwzględnieniem wymogu, co do minimalnej średniej stawki płatności na hektar powierzchni w gospodarstwie, na jaką przyznaje się wsparcie. Obowiązuje także zasada degresywności stawek.

Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:

1. górski - 450 zł/ha/rok.

2. z ograniczeniami naturalnymi:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264 zł/ha/rok.

3. specyficzny:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264 zł/ha/rok.

8.2.12.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku
Str. 620

Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.

Stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów ONW.

Kalkulacje stawek płatności zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18. Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych. Do analizy wybrano gospodarstwa, które prowadziły w latach 2009-2011 nieprzerwanie rachunkowość rolną dla polskiego FADN pomijając gospodarstwa o intensywnych kierunkach produkcji (głównie uprawy ogrodnicze i intensywna produkcja mleczna). Zbiorowość gospodarstw podzielono na dwie grupy, **pierwsza**, która znajduje się na obszarach ONW, **druga** z użytkami rolnymi poza obszarami ONW. Pozwoliło to na określenie wysokości dodatkowych kosztów i utraconych dochodów na terenach ONW przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się ograniczeniami naturalnymi ani innymi szczególnymi

ograniczeniami. W tym celu posłużono się kategorią dochodu netto w przeliczeniu na ha użytków rolnych.

Z uwagi na duży udział powierzchni użytków rolnych określonych jako ONW typ z ograniczeniami naturalnymi, dla tej kategorii ONW, w celu weryfikacji, wykonano pomocnicze szacunki z zastosowaniem metody wykorzystanej do wyliczeń stawek dla okresu 2007-2013. Jest to metoda oparta na modelu optymalizacyjnym dla zbioru głównych typów gospodarstw, reprezentujących około 90% obszaru użytków rolnych w Polsce (pominięto gospodarstwa specjalistyczne i intensywne, w tym drobiarskie, szklarniowe a także położone na terenach górskich). Te dodatkowe wyliczenia wskazały na wyższe poziomy stawek w stosunku do wyliczeń metodą zasadniczą.

W przypadku obszarów ONW wyznaczonych według nowych metod [tj. ONW z ograniczeniami naturalnymi oraz ONW typ specyficzny strefa I (kombinacja WCPT oraz WWRPP)] dokonano stosownych kalkulacji stawek.

Ze względu na ograniczone środki budżetowe i dużą powierzchnię UR w kraju, charakteryzującą się niekorzystnymi warunkami dla wszystkich typów ONW istnieje konieczność zredukowania stosowanego poziomu płatności poniżej stawek wyszacowanych. W decyzji tej uwzględniono ocenę ryzyka dla realizacji celów działania. Tym samym, zastosowane stawki będą stanowiły: w przypadku strefy I ONW z ograniczeniami naturalnymi – 64,5%, strefy II ONW z ograniczeniami naturalnymi – 81,7%, strefy I ONW typ specyficzny – 56,1%, strefy II ONW typ specyficzny – 70,9% i ONW typ górski – 79,5% wyliczonych stawek.

8.2.12.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Str. 621-623

(...)

Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami]
Opis zastosowania metody, w tym kryteria, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami działań dostosowawczych dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

(...)

Do obszarów ONW **typ specyficzny** (13.3) zalicza się gminy i obręby ewidencyjne rejonów podgórskich:

1. w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m., tj. obszary, które zostały wyznaczone na potrzeby ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 617), lub
2. które zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”.

Ponadto, na tych obszarach występują złożone problemy wynikające z rozdrobnionej struktury agrarnej i niekorzystnej rzeźby terenu, a jednocześnie posiadają one duże znaczenie dla rozwoju turystyki, zachowania krajobrazu i ochrony dziedzictwa kulturowego. Z tego też względu gminy zaliczone do tych obszarów powinny dodatkowo spełnić co najmniej 2 z zamieszczonych poniżej kryteriów:

- średnia powierzchnia gospodarstw wynosi poniżej 7,5 ha;
- gleby zagrożone są występowaniem erozji wodnej;
- udział gospodarstw rolnych, które zaprzestały produkcji rolnej wynosi powyżej 25% wszystkich gospodarstw;
- udział trwałych użytków zielonych wynosi powyżej 40% w strukturze użytkowania gruntów.

Równocześnie do ONW typ specyficzny zalicza się również gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej. Obszary te zostały określone w oparciu o wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT). Zastosowanie kombinacji powyższych wskaźników pozwoliło na odwzorowanie szczególnych ograniczeń w produkcji rolnej w Polsce (tabela poniżej).

Wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) [pkt.]*	Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) [pkt.]**			
	≤52	52,1-66	66,1-72,5	>72,5
≤35,6	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
35,7-53,4	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
>53,5	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		

*średnia dla Polski – 35,6; ** średnia dla Polski – 66,6;

Szczegółowa informacja w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW typ specyficzny strefy I (obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych) została zawarta w załączniku nr 12 do PROW 2014-2020.

(...)

Tekst po zmianach PROW 2014-2020:

8.2.12.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Str. 614

(...)

W ramach poddziałania **ONW typ górski** (13.1) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach górskich w stosunku do gospodarstw położonych poza granicami obszarów górskich. Obszary górskie, kwalifikujące się do wsparcia, charakteryzują się znacznymi ograniczeniami możliwości użytkowania gruntów i znacznym wzrostem kosztów produkcji w związku z występowaniem mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz zbyt stromych zboczy do użycia sprzętu mechanicznego lub wymagających użycia bardzo drogiego sprzętu specjalistycznego.

Ponadto warunki przyrodnicze gór nie pozwalają na intensyfikację produkcji i chów wysokoprodukcyjnych ras zwierząt. Dlatego też, w strukturze gruntowej gospodarstw na tych obszarach dominują użytki zielone, predestynowane do utrzymywania w sposób ekstensywny o wiele mniej wymagających gatunków zwierząt takich jak owce czy bydło. Stwierdzona niska rentowność produkcji w sektorze rolnym przy jego unikalności w skali Polski, implikują konieczność indywidualnego podejścia do tych obszarów.

Dlatego wsparcie w ramach **ONW typ górski** będzie zróżnicowane w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej. Gospodarstwa rolne posiadające minimalną obsadę zwierząt (co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie), otrzymają wyższą rekompensatę, ponieważ ich koszty produkcji wobec porównywalnych gospodarstw rolnych położonych poza obszarami o niekorzystnych warunkach gospodarowania są wyższe. Ponadto z uwagi na niższą wydajność zwierząt utrzymywanych na obszarach górskich gospodarstwa uzyskują niższe przychody. Jednocześnie, w porównaniu do gospodarstw położonych na obszarach **ONW górskich i podgórskich** specjalizujących się w uprawie polowej, gospodarstwa te charakteryzuje niższa opłacalność (mierzona stosunkiem wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem), a także niższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny.

W ramach poddziałania **ONW z ograniczeniami naturalnymi** (13.2) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach nizinnych, położonych poza granicami obszarów górskich, wynikających ze skumulowania występowania na tych obszarach ograniczeń naturalnych, tj. niskiej temperatury, niekorzystnej tekstury i kamienistości gleby, ograniczonej głębokości ukorzenienia, niekorzystnych właściwości chemicznych, dużego nachylenia terenu w stosunku do obszarów, na których takie ograniczenia nie występują.

W ramach poddziałania **ONW typ specyficzny** (13.3) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach innych niż obszary górskie, na których występują specyficzne ograniczenia w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach, na których takie ograniczenia nie występują. Na obszarach tych niezbędne jest kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi w celu zachowania lub poprawy

środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej.

Podobnie jak w poddziałaniu ONW typ górski na obszarach kwalifikujących się do ONW typ specyficzny (które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”) proponuje się zróżnicowanie wsparcia w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej. Gospodarstwa rolne posiadające minimalną obsadę zwierząt (co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie) otrzymają wyższą rekompensatę, ponieważ ich koszty produkcji wobec porównywalnych gospodarstw rolnych położonych poza obszarami o niekorzystanych warunkach gospodarowania są wyższe. Ponadto, z uwagi na niższą wydajność zwierząt utrzymywanych na obszarach podgórskich, gospodarstwa uzyskują niższe przychody.

W zależności od typu ONW (poddziałania) oraz typu prowadzonej produkcji rolnej dla **ONW typ górski i ONW typ specyficzny (podgórskie)**, obowiązują różne stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

(...)

8.2.12.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Str. 617-618

Stawki płatności zostały zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej.

Podział na strefy ONW z ograniczeniami naturalnymi został wykonany w oparciu o wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP):

- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy I zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP powyżej 52 punktów;
- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy II zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP poniżej 52 punktów.

W ramach ONW typ specyficzny również wprowadzony został podział na strefy. Do ONW typ specyficzny strefa I zostały zakwalifikowane obszary:

- z wartością WWRPP od 52,1 do 66 punktów oraz wartością wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) powyżej 35,6 punktów oraz
- z wartością WWRPP od 66,1 do 72,5 punktów oraz wartością wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) powyżej 53,4 punktów.

Do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. Ponadto do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary z niekorzystnymi warunkami dla

produkcji rolnej (wartość WWRPP poniżej 52 punktów), które nie zostały włączone do ONW z ograniczeniami naturalnymi na podstawie kryteriów biofizycznych.

Stawki płatności zostały skalkulowane z uwzględnieniem wymogu, co do minimalnej średniej stawki płatności na hektar powierzchni w gospodarstwie, na jaką przyznaje się wsparcie. Obowiązuje także zasada degresywności stawek.

Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:

1. górski:

- 450 zł/ha/rok;
- **750 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie).**

2. z ograniczeniami naturalnymi:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264 zł/ha/rok.

3. specyficzny:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II:
 - 264 zł/ha/rok;
 - **550 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie).**

8.2.12.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Str. 620

Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.

Stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów ONW **oraz w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny (które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).**

Kalkulacje stawek płatności zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenia potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajdują się w rozdziale 18. Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych. Do analizy wybrano gospodarstwa, które rachunkowość rolną dla polskiego FADN pomijając gospodarstwa o intensywnych kierunkach produkcji (głównie uprawy ogrodnicze i intensywna produkcja mleczna). Zbiorowość gospodarstw podzielono na

dwie grupy, **pierwsza**, która znajduje się na obszarach ONW, **druga** z użytkami rolnymi poza obszarami ONW. Pozwoliło to na określenie wysokości dodatkowych kosztów i utraconych dochodów na terenach ONW przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się ograniczeniami naturalnymi ani innymi szczególnymi ograniczeniami. W tym celu posłużono się kategorią dochodu netto w przeliczeniu na ha użytków rolnych.

Z uwagi na duży udział powierzchni użytków rolnych, określonych jako ONW typ z ograniczeniami naturalnymi, dla tej kategorii ONW w celu weryfikacji, wykonano pomocnicze szacunki z zastosowaniem metody wykorzystanej do wyliczeń stawek dla okresu 2007-2013. Jest to metoda oparta na modelu optymalizacyjnym dla zbioru głównych typów gospodarstw, reprezentujących około 90% obszaru użytków rolnych w Polsce (pominięto gospodarstwa specjalistyczne i intensywne, w tym drobiarskie, szklarniowe a także położone na terenach górskich). Te dodatkowe wyliczenia wskazały na wyższy poziom stawek w stosunku do wyliczeń metodą zasadniczą.

W przypadku obszarów ONW wyznaczonych według nowych metod [tj. ONW z ograniczeniami naturalnymi oraz ONW typ specyficzny dokonano stosownych kalkulacji stawek.

Dla wprowadzonego zróżnicowania wsparcia od typu prowadzonej produkcji rolnej IERiGŻ-PIB oraz Instytut Zootechniki – PIB przygotowały stosowne analizy i kalkulacje.

Z danych Polskiego FADN za lata 2014-2016 r. wynika, że na obszarach ONW górskich i podgórskich stosunek wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem w przypadku gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej wynosi 1,14, podczas gdy w przypadku gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych relacja ta wynosi 0,99. Podobnie, dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną rodziny jest wyższy w grupie gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej (wynosi 47,8 tys. PLN/FWU) niż w grupie gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych (w przypadku których wynosi 29,0 tys. PLN/FWU). Powyższe dane uzasadniają potrzebę stosowania wyższego poziomu wsparcia na hektar w odniesieniu do gospodarstw posiadających określoną minimalną obsadę zwierząt.

Ponadto, wykonane analizy dowodzą, że gospodarstwa ze zwierzętami trawożernymi z terenów ONW górskich i podgórskich na tle analogicznych gospodarstw spoza terenów ONW, miały mniejszą powierzchnię użytków rolnych (UR) i większy w niej udział odłogów. Ponadto, charakteryzował je również znacznie większy udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni UR. Dochody z tych gospodarstw w porównaniu do gospodarstw rolnych położonych poza tymi regionami są wyraźnie niższe. Wynika to z faktu, że gospodarstwa te prowadzą chów zwierząt gospodarskich w obiektywnie niekorzystnych warunkach środowiskowych takich jak m.in. zróżnicowanie warunków terenowych (uzależnienie od zmiennych warunków klimatycznych) czy sezonowa zmienność dostępności pasz, co znacząco ogranicza chów wysoko wydajnych ras zwierząt. Rolnicy są zmuszeni do utrzymania zwierząt przystosowanych do tych warunków klimatycznych, jednak o znacząco mniejszych wydajnościach produkcyjnych. Dane jednoznacznie wskazują, że gospodarstwa rolne posiadające zwierzęta na terenach górskich i podgórskich, powinny otrzymywać wyższą rekompensatę. Ma to szczególne znaczenie w małych gospodarstwach rolnych (przeważających na obszarach górskich i podgórskich), gdzie wobec małej skali produkcji i wysokich kosztów jednostkowych trudniej jest zapewnić opłacalność produkcji zwierzęcej również dlatego, że warunki

przyrodnicze obszarów górskich i podgórskich nie pozwalają na intensyfikację produkcji i chów wysokoprodukcyjnych ras zwierząt.

Jednocześnie, ze względu na ograniczone środki budżetowe i dużą powierzchnię UR w kraju, charakteryzującą się niekorzystnymi warunkami dla wszystkich typów ONW istnieje konieczność zredukowania stosowanego poziomu płatności poniżej stawek wyszacowanych. W decyzji tej uwzględniono ocenę ryzyka dla realizacji celów działania. Tym samym, zastosowane stawki będą stanowiły w przypadku: (1) strefy I ONW z ograniczeniami naturalnymi – 64,5%, (2) strefy II ONW z ograniczeniami naturalnymi – 81,7%, (3) strefy I ONW typ specyficzny – 56,1%, (4) strefy II ONW typ specyficzny – 70,9%, a w przypadku rolników posiadających zwierzęta trawożerne w minimalnej obsadzie – 81,4% oraz (5) ONW typ górski – 79,5%, a w przypadku gospodarstw posiadających zwierzęta trawożerne w minimalnej obsadzie – 90,5%, wyliczonych stawek.

8.2.12.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Str. 621-623

(...)

Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami]
Opis zastosowania metody, w tym kryteria, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami działań dostosowawczych dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

(...)

Do obszarów ONW **typ specyficzny** (13.3) zalicza się gminy i obrębby ewidencyjne rejonów podgórskich:

1. w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m., tj. obszary, które zostały wyznaczone na potrzeby ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2017 r. **poz. 1892 z późn. zm.**), lub
2. które zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) spełniają warunek "co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m."

Ponadto, na tych obszarach występują złożone problemy wynikające z rozdrobnionej struktury agrarnej i niekorzystnej rzeźby terenu, a jednocześnie posiadają one duże znaczenie dla rozwoju turystyki, zachowania krajobrazu i ochrony dziedzictwa kulturowego. Z tego też względu gminy zaliczone do tych obszarów powinny dodatkowo spełnić co najmniej 2 z zamieszczonych poniżej kryteriów:

- średnia powierzchnia gospodarstw wynosi poniżej 7,5 ha;
- gleby zagrożone są występowaniem erozji wodnej;
- udział gospodarstw rolnych, które zaprzestały produkcji rolnej wynosi powyżej 25% wszystkich gospodarstw;

- udział trwałych użytków zielonych wynosi powyżej 40% w strukturze użytkowania gruntów.

Równocześnie do ONW typ specyficzny zalicza się również gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej. Obszary te zostały określone w oparciu o wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT). Zastosowanie kombinacji powyższych wskaźników pozwoliło na odwzorowanie szczególnych ograniczeń w produkcji rolnej w Polsce (tabela poniżej).

Wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) [pkt.]*	Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) [pkt.]**			
	≤52	52,1-66	66,1-72,5	>72,5
≤35,6	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
35,7-53,4	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
>53,4	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		

*średnia dla Polski – 35,6; ** średnia dla Polski – 66,6;

Z uwagi na charakter ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o dużych walorach przyrodniczo-turystycznych) z wyznaczonych (przyjętą metodą) obszarów wyłączono tereny charakteryzujące się intensywną produkcją. Takie rozwiązanie zapewnia spójność z podejściem zastosowanym do obszarów z ograniczeniami naturalnymi (dotychczasowe ONW typ nizinny).

Szczegółowa informacja w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW typ specyficzny została zawarta w załączniku nr 12 do PROW 2014-2020.

Mając na uwadze zmiany zaproponowane powyżej zmianie ulegnie również załącznik nr 12 PROW 2014-2020, który zawiera szczegółową informację w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW z ograniczeniami naturalnymi.

Zmieniony załącznik nr 12 jest dołączony do załącznika do uchwały Nr 150 Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z dnia 15 listopada 2018 r.

1. Przepis, zgodnie z którym będzie dokonana zmiana:

Art. 11 lit. b rozporządzenia wykonawczego KE nr 1305/2013

2. Data konsultacji z Komitetem Monitorującym PROW 2014-2020:

15.11.2018 r.

3. Uzasadnienie proponowanej zmiany:

W niniejszej uchwale zaproponowano zróżnicowanie wsparcia na obszarach ONW typ górski¹ i specyficzny strefa II (tzw. podgórskie)² w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej. W związku z tym, gospodarstwa rolne z minimalną obsadą zwierząt (co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie) otrzymają wyższą rekompensatę.

Z danych Polskiego FADN za lata 2014-2016 r. wynika, że na obszarach ONW górskich i podgórskich stosunek wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem w przypadku gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej wynosi 1,14, podczas gdy w przypadku gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych relacja ta wynosi 0,99. Podobnie, dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną rodziny jest wyższy w grupie gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej (wynosi 47,8 tys. PLN/FWU) niż w grupie gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych (w przypadku których wynosi 29,0 tys. PLN/FWU). Powyższe dane uzasadniają potrzebę stosowania wyższego poziomu wsparcia na hektar w odniesieniu do gospodarstw posiadających określoną minimalną obsadę zwierząt.

Na obszarach górskich i podgórskich w Polsce przeważa gospodarowanie na terenach zielonych, z naturalnie występującymi w tych regionach pastwiskami, stanowiącymi doskonałą bazę paszową. Dlatego typem produkcji, który powinien być objęty większą rekompensatą w tych regionach, jest chów zwierząt. Zwłaszcza, że dotyczy to obszarów, gdzie dominują małe pod względem obszarowym gospodarstwa rolne. Zdecydowanie niższa (względem obszarów nizinnych) opłacalność produkcji powoduje, że na obszarach górskich i podgórskich w dużo szybszym tempie niż w pozostałej części kraju dochodzi do zmniejszenia pogłowia zwierząt trawożernych (bydło, owce, kozy). W latach 2005-2017 zaobserwowano ok. 40% spadek liczebności krów w tych regionach. Nastąpił również ok. 15% spadek liczebności bydła (bez krów). To z kolei powoduje ograniczenie wykorzystania pasz z użytków zielonych, a w konsekwencji ich zarastanie (sukcesja naturalna). Analiza danych gospodarstw znajdujących się w systemie ewidencji producentów i gospodarstw rolnych ARiMR wskazuje, iż aktualnie blisko 60% powierzchni TUZ na obszarach górskich i podgórskich utrzymywane jest w gospodarstwach nieposiadających zwierząt, podczas gdy w kraju wskaźnik ten kształtuje się na poziomie ok. 40%.

Dlatego, w ramach płatności ONW typ górski i specyficzny strefa II (tzw. podgórskie), proponuje się zróżnicowanie stawek płatności w zależności od typu prowadzonej produkcji. Dla rolników posiadających zwierzęta trawożerne w gospodarstwach położonych na ww. obszarach zaproponowano zmianę wysokości stawek:

– z 450 zł/ha/rok do 750 zł/ha/rok – UR na obszarach ONW typ górski;

¹ Do obszarów typ górski zalicza się gminy i obręby ewidencyjne, w których ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości 500 m n.p.m.

² Do obszarów ONW typ specyficzny (podgórskie) zalicza się gminy i obręby ewidencyjne regionów podgórskich, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m. n.p.m.

- z 264 zł/ha/rok **do 550 zł/ha/rok – UR na obszarach ONW typ specyficzny strefa II (podgórskie).**

Zwiększone stawki płatności będą przysługiwały rolnikom posiadającym zwierzęta trawożerne w minimalnej obsadzie, co najmniej 0,5 DJP/ha UR w gospodarstwie.

Szacuje się, iż zwiększoną stawką objętych będzie ok.:

- 20,6 tys. gospodarstw (9,5 tys. - ONW typ górski; 11,5, tys. - ONW typ specyficzny strefa II),
- na powierzchni 114,3 tys. ha (50,00 tys. ha - ONW typ górski; 64,3 tys. ha - ONW typ specyficzny strefa II).

Z danych dotyczących liczby gospodarstw posiadających zwierzęta trawożerne wynika, że na obszarach ONW typ górski i specyficzny (podgórski) w 2007 r. było ok. 53,0 tys. gospodarstw, w 2014 – 37,9 tys., natomiast w 2017 r. – 29,9 tys. W celu wyhamowania tego procesu, konieczne jest zwiększenie poziomu rekompensaty dla gospodarstw prowadzących produkcję opartą o gospodarkę łąkowo-pastwiskową. Chów zwierząt trawożernych w regionach górskich i podgórskich daje pozytywne skutki środowiskowe (bioróżnorodność produkcji), a także zapewnia dostarczenie odpowiedniej ilości nawozów naturalnych, co jest szczególnie uzasadnione, ponieważ na obszarach ONW górski i specyficzny przeważa pokrywa glebowa niskiej jakości.

Przy szacowaniu stawek dla ONW typ górski i podgórski przyjęto, że obszary te charakteryzują się znacznymi ograniczeniami w możliwości użytkowania gruntów (niska jakość gleb limituje dobór roślin do produkcji) i znacznym wzrostem kosztów produkcji w związku z występowaniem m.in. mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz zbyt stromych zboczy. Uwarunkowania te powodują, że chów zwierząt trawożernych na tych obszarach jest dużo mniej opłacalny niż w innych regionach kraju. Z analiz prowadzonych przez IERiGŻ-PIB oraz IZ-PIB wynika, że gospodarstwa posiadające zwierzęta trawożerne z obszarów ONW typ górski i podgórski, na tle analogicznych gospodarstw spoza tych regionów mają mniejszą powierzchnię użytków rolnych i większy w niej udział odlogów. Dodatkowo, w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą na obszarach górskich i podgórskich, w porównaniu do gospodarstw z obszarów nizinnych, przychody na 1 ha użytków rolnych są niższe o 42%, a dochód rolniczy netto jest niższy aż o 66%. Jednocześnie z przeprowadzonych analiz wynika, że w przypadku produkcji 1 sztuki bydła na obszarach górskich i podgórskich, uzyskany dochód rolniczy netto jest niższy o ponad 38% od dochodu na obszarach nizinnych. W odniesieniu natomiast do przychodu liczonego na 1 litr mleka, na terenach górskich i podgórskich przychód jest wyższy niż na terenach nizinnych o 9,3%, ale już dochód jest niższy o ponad 20%. Świadczy to o dużo wyższych kosztach, które rolnik musi ponieść na produkcję 1 litra mleka na obszarach górskich i podgórskich w porównaniu do obszarów nizinnych.

Sytuacja ta wskazuje, że gospodarstwa rolne posiadające zwierzęta na obszarach górskich i podgórskich, powinny otrzymywać większą rekompensatę. Wynika to z faktu, że gospodarstwa te prowadzą chów zwierząt gospodarskich, przystosowanych do bytowania w obiektywnie niekorzystnych warunkach środowiskowych, wynikających m.in. ze zróżnicowania warunków terenowych (uzależnionych od zmiennych warunków klimatycznych), co w konsekwencji powoduje m.in. sezonową zmienność dostępności pasz. Ma to szczególne znaczenie w małych gospodarstwach rolnych (przeważających na obszarach górskich i podgórskich), gdyż wobec małej skali produkcji i wysokich kosztów jednostkowych trudniej jest im zapewnić opłacalność produkcji zwierzęcej **również dlatego, że warunki**

przyrodnicze obszarów górskich i podgórskich nie pozwalają na intensyfikację produkcji i chów wysokoprodukcyjnych ras zwierząt.

W związku z tym, proponowane zróżnicowanie poziomu płatności, przy uwzględnieniu unikalnych warunków przyrodniczo-klimatycznych regionów górskich i podgórskich (czyste na ogół środowisko) oraz niskiego zużycia czynników plonotwórczych, w połączeniu z dużymi zasobami siły roboczej w małoobszarowych gospodarstwach rolnych, sprzyjać będzie również rozwojowi produkcji ekologicznej, regionalnej i tradycyjnej.

Jednocześnie należy podkreślić, że w wytycznych UE, dotyczących płatności ONW³ wskazano na możliwość proponowanego przez Polskę zróżnicowania poziomów płatności. Zgodnie z tymi wytycznymi, możliwe jest ustalenie różnych poziomów płatności odzwierciedlających stopień występowania danego ograniczenia i różne systemy prowadzenia działalności rolniczej. W wytycznych tych wskazuje się, że poziom płatności może być również zróżnicowany w zależności od systemu hodowli, np. rolnictwo intensywne/ekstensywne lub upraw i posiadanych zwierząt gospodarskich. Jednocześnie, Państwa Członkowskie mogą stosować minimalną gęstość obsady, jako wskaźnik gwarantujący prowadzenie działalności rolniczej.

Podniesienie stawek zwiększy koszt kampanii naboru wniosków o ok. 8 mln euro, tym samym zmiana ta możliwa będzie w ramach limitu budżetu przeznaczonego na działanie ONW.

Ponadto, niezbędne było doprecyzowanie części zapisów dotyczących nowej delimitacji ONW. Przykładowo, niezbędne było doprecyzowanie zapisów w rozdziale „Kwoty i stawki wsparcia”, tak aby były one w pełni spójne z zapisami tabeli obrazującej zastosowane kombinacje wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej do wyznaczenia ONW typ specyficzny. W związku z tym uspołnieniem należało dostosować zapisy Załącznika nr 12 do PROW 2014-2020.

Równocześnie prowadzone w bieżącym roku analizy rozkładu przestrzennego występowania ONW typ specyficzny strefa I w oparciu o zaakceptowaną przez służby KE metodykę wykazały, że na obszarach o wysokiej cenności przyrodniczej (duży udział TUZ, lasów, wód i innych) pojawiają się obręby, na terenie których prowadzona jest bardzo intensywna produkcja rolnicza (sadownicza, ogrodnicza, produkcja zwierzęca). W celu zachowania spójności z podejściem zastosowanym do obszarów z ograniczeniami naturalnymi (dotychczasowe ONW typ nizinny), ze wsparcia wykluczono tereny intensywne. Rozwiązanie to nie zmienia przyjętej metodyki wyznaczenia nowej kategorii ONW typ specyficzny.

4. Oczekiwany efekt wprowadzenia zmiany:

Zróżnicowanie wsparcia ONW typ górski i podgórski w zależności od typu prowadzonej produkcji rolnej ma na celu zahamowanie procesu spadku pogłowia zwierząt trawożernych na obszarach górskich i podgórskich.

Podejście to zwiększy efektywność działania, jakim jest m.in. przeciwdziałanie porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej, co jest szczególnie istotne dla obszarów górskich i podgórskich.

Dzięki zwiększeniu stawek dla gospodarstw posiadających zwierzęta w minimalnej obsadzie co najmniej 0,5 DJP/ha UR, promowane będą praktyki prowadzące do lepszego wykorzystania trwałych użytków zielonych na obszarach górskich i podgórskich.

³ Measure fiche Payments to areas facing natural or other specific constraints, Measure 13, Articles 31 and 32 of Regulation No 1305/2013

5. Wpływ zmiany na wskaźniki:

Brak

6. Wpływ na Umowę Partnerstwa:

Brak

7. Powiązanie z Umową Partnerstwa:

Nie dotyczy

